

روابط فرهنگی بین الملل و ادبیات کودکان

تنظیم و نگارش: سوگند مافی

استاد راهنما: دکتر طاهره علومی

استاد مشاور: علی اکبر عطرفی

کارشناسی ارشد: رشته روابط فرهنگی بین الملل

دانشگاه هنر (مجمع دانشگاهی هنر)

سال تحصیلی: ۶۱-۶۲

جدید علم آشنا و
آموخته نیست و
کمتر به سوی آن قدم
برمی دارد تا دری
برای آشنایی بگشاید.

دست آخر تلویزیون
پرداخته‌اند و این جای
تعجب و تأسف دارد
که جامعه جوان و
قشر تحصیل کرده ما
چندان با امکانات و
تجهیزات و فرآورده‌های

اینترنت و رسانه‌های
جدید بین‌المللی، یافت
نشده. در رساله‌های
دانشگاهی، وقتی
صحبت از رسانه‌ها
شده است، حداکثر به
مطبوعات، رادیو و

با توجه به نو بودن
پدیده اینترنت و
کامپیوتر و تازگی
آشنایی دانشجویان
با این امکانات، هیچ
پایان‌نامه‌ای با ارتباط
موضوعی مستقیم با

شوند. از امکانات موجود در سطح ملی و بین‌المللی
بیش از پیش بهره گیرند و برای رفع کمبودها و
گسترش و بهبود رشته وسیع و جهانی ادبیات
کودکان، اقدام‌های مؤثرتری انجام دهند.

منابع و مآخذ بررسی شده در این تحقیق، به
سه بخش موضوعی تقسیم شده است:

۱- روابط فرهنگی بین‌المللی

۲- ادبیات کودکان

۳- ارتباط این دو با یکدیگر

هدف این تحقیق، بررسی گذرایی است در مورد
لزوم روابط فرهنگی بین‌الملل، برای دریافت آگاهی
و شناخت بیشتر از یکدیگر، با ابزاری موثق و
پایدار، پرکشش و در دسترس، یعنی کتاب و آن هم
در دوران کودکی و نقش‌پذیری. این بررسی، با
دستیابی به منابع و مآخذ فراوان، امکان می‌دهد که
مترجمان، ناشران و دست‌اندرکاران تهیه کتاب
برای کودکان و نوجوانان، به اهمیت کار خود در
ارتباط با ساختن روابط فرهنگ بین‌الملل آشنا

محدوده کار رساله، از شش بخش تشکیل شده است که بخش اول به جامعه و فرهنگ، بخش دوم به روابط بین‌الملل و روابط فرهنگی بین‌الملل، بخش سوم به کتاب و کودک، بخش چهارم به ادبیات کودکان، بخش پنجم به چگونگی توزیع پیام در کتاب‌های ادبیات کودکان و بالاخره جوایز، سمینارها، نمایشگاه‌های بین‌المللی و... بخش ششم به پیشنهادات و نتیجه‌گیری می‌پردازد.

* روابط فرهنگی بین‌المللی

روابط فرهنگی بین‌الملل، همیشه بر همکاری مبتنی است و همکاری، دلالت بر برخورد دو اراده متفاوت دارد که در نقطه‌ای این دو اراده به تفاهم و احترام متقابل و قبول ارزش‌ها منجر می‌شود. البته، این همکاری باید اصولی نیز داشته باشد تا مقبولیت عام بیابد. در ۴ نوامبر سال ۱۹۶۶ که مصادف بود با بیستمین سال بنیان‌گذاری یونسکو، اعلامیه اصول همکاری فرهنگی بین‌الملل، به اتفاق آرا تصویب شد. اعلامیه اصول همکاری فرهنگی بین‌المللی ۱۱ ماده دارد^(۱) که این اصول، فقط در پرتو سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی، قابل اجراست. از این رو، به بررسی سازمان‌های فرهنگی بین‌الملل و به ویژه، سازمان فرهنگی تربیتی و علمی ملل متحد «یونسکو» که نقش عمده‌ای در این مهم به عهده دارد، می‌پردازیم. سازمان‌های فرهنگی بین‌المللی را به دو گروه تقسیم می‌کنند:

- ۱) سازمان‌های فرهنگی بین‌المللی دولتی که دولت‌ها آن را تشکیل داده‌اند.
- ۲) سازمان‌های فرهنگی بین‌المللی غیر دولتی که حاصل ابتکار مردم است.

مثلاً یونسکو یکی از این سازمان‌هاست که لزوم ایجاد آن، پس از جنگ جهانی دوم، احساس شد. یونسکو بیش از هر چیز، سازمانی است با فعالیت‌های تربیتی، فرهنگی و علمی و تنها

سازمانی است در زمینه آموزش و پرورش که از امکانات مالی و سیاسی کافی برخوردار است.

* حرکت و توزیع پیام در کتاب‌های ادبیات کودکان و نوجوانان

تولید کتاب یا هر نوشتار دیگر، دو قسمت اساسی دارد: یکی آفرینش پیام و دیگری توزیع آن. در این راه باید از نیروی انسانی کوشا و آگاه استفاده کرد تا کتاب به مدارس، کتابخانه‌ها و کتابفروشی‌ها معرفی شود. ارسال منظم اوراق معرفی کتاب، فهرست‌ها و پوسته‌های مخصوصی که برای هر کتاب تهیه می‌شود، به سازمان‌ها و مؤسسات علاقه‌مند و هم چنین، نصب آن‌ها در محل‌های پر رفت و آمد، می‌تواند در این راه بسیار مؤثر باشد.

باشگاه‌های کتاب نیز در بعضی از کشورها نقش مؤثری در توزیع پیام به عهده دارند. بعضی افراد، به دلیل دسترسی نداشتن به کتابفروشی و کتابخانه و یا به دلیل آن که هنگام روبه‌رو شدن با انبوه کتاب، قدرت انتخاب ندارند، ترجیح می‌دهند کتاب توسط شخص یا گروهی متخصص برای آن‌ها انتخاب شود.

فروش مستقیم یا فروش بدون واسطه نیز از دیگر راه‌های توزیع کتاب است. ایجاد نمایشگاه‌ها و بازارهای فروش داخلی و خارجی، برای عرضه هر چه بیشتر و وسیع‌تر کتاب به خوانندگان آن، با در نظر گرفتن ایامی که به مناسبت‌هایی در هر کشوری وجود دارد، ایجاد علاقه بیشتر افراد، به خصوص کودکان و نوجوانان، به کتاب و مطالعه مؤثر است.

ارزش‌یابی سالانه از کار نشر و توزیع کتاب، در بعضی از کشورها به طور مستمر انجام

۱. اعلامیه اصول همکاری فرهنگی بین‌الملل، پیام یونسکو، تهران، بهار ۱۳۴۷، شماره ۲، ص ۱۱.

تلویزیون و اینترنت و...) و سازمان‌های فرهنگی ملی و بین‌المللی مثل یونسکو، یونیسف، دفتر بین‌المللی کتاب برای کودکان و نوجوانان (وابسته به یونسکو که حدود ۴۵ شعبه ملی دارد) و شورای کتاب کودک (۱۳۴۱)، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان (۱۳۴۴) در ایران، از مراکز و سازمان‌هایی است که در امر توزیع کتاب و روابط بین‌الملل فرهنگی، تلاش می‌کنند.

اهدای جوایز نیز از راه‌های توسعه کمی و کیفی پیام در کتاب‌های کودکان، چه در سطح ملی و

می‌گیرد. این ارزش‌یابی، به دست‌اندرکاران توزیع و نشر کتاب، امکان می‌دهد که با بررسی کاستی‌ها، به رفع آن بکوشند.

به هر حال، هر پیامی با توزیع مناسب است که ارزش خود را آشکار می‌کند. مهم این است که رابطه مستمر و سریع بین کتاب و خواننده آن، به نحو مطلوب وجود داشته باشد.

کتابخانه، کتابفروشی، وسایل ارتباط جمعی (وسایل بصری مثل روزنامه، کتاب، مجله؛ وسایل سمعی مثل رادیو، وسایل سمعی و بصری مثل

Don Sullivan
U.S.A

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

۱- توسعه علم و فرهنگ در پهنه گیتی، به همکاری و ایجاد روابط متقابل بین‌الملل نیاز دارد. ادامه حیات بشر، بدون تبادل فرهنگی و شناخت یکدیگر، میسر نخواهد بود.

۲- ملت‌ها برای شناخت یکدیگر و آگاهی کامل از کم و کیف فرهنگ یکدیگر و برای دسترسی به گنجینه‌های علمی، هنری و تکنیکی به ابزاری موثق و پایدار و معتبر (کتاب) نیاز دارند.

۳- نقش فعال‌کننده و برانگیزاننده سازمان‌های بین‌الملل، برای ایجاد روابط بین‌الملل، بسیار مهم است.

از دیگر پیشنهادهایی که می‌توان ارائه کرد، این است که وسایل ارتباط جمعی در هر کشوری، به معرفی کتاب‌های خاص کودکان و نوجوانان بپردازند و آن‌ها را در انتخاب بهترین‌ها یاری دهند. کاری که خوشبختانه، اخیراً در ایران هم رواج یافته است و نشریاتی مثل کتاب ماه کودک و نوجوان و... به آن می‌پردازند.

گفتنی است که در تهیه این رساله، از ۱۲۶ مورد منابع و مأخذ ایرانی و لاتین، از مقاله و جزوه تا کتاب، استفاده شده است.

تهیه و تلخیص: آرزو انواری

چه در سطح بین‌المللی است که حاصل ارزش نهادن بر خدمات نویسندگان و دست‌اندرکاران کتاب‌های کودکان است.

سازمان‌ها و مراکز ذی‌صلاح، در ارائه نتایج بررسی‌ها و تحقیقات‌شان در پایان سال، بهترین نویسنده، تصویرگر، ویراستار، ناشر، مترجم و... را انتخاب می‌کنند. در این جا به بعضی از این جوایز اشاره می‌کنیم:

جایزه بهترین کتاب مصور برای کودکان، از سوی انجمن هنرهای تجسمی شورای استرالیایی هنر، جایزه یانوش کرچاک در لهستان، به بهترین کتاب‌های کودکان، جایزه کتاب کودک توسط وزارت کشور آلمان، مدال کارنگی، مدال نیوبری، جایزه میلدرول بچلد، جایزه هاش کریستین آندرسن (نوبل کوچک)، بهترین کتاب سال در ایران که ابتدا توسط مجله سخن و سپس توسط انجمن کتاب اهدا می‌شد، جایزه صمد بهرنگی توسط شورای کتاب کودک، نمایشگاه بولونی [بولونیا] در ایتالیا و... نمایشگاه جهانی کتاب‌های کودکان و نوجوانان که توسط کتابخانه بین‌المللی جوانان برگزار می‌شود، سمینارها و سمپوزیوم‌ها، بازارهای مکاره کتاب کودک و نوجوان در شهر فرانکفورت آلمان در اواخر سپتامبر، بازار کتاب هند که توسط اتحادیه کتاب‌های کودکان هند در سال ۱۹۷۹ ایجاد شد و...